

Jordanien

Denna information är hämtad ur Utrikespolitiska Institutets länderdatabas **Landguiden** 2009-01-17. Hela texten om Jordanien uppdaterades 2007-02-01. Sedan dess har kapitlen som behandlar den politiska utvecklingen uppdaterats kontinuerligt samt vissa andra avsnitt. Faktabladen revideras årligen.

Allmänt

Officiellt namn:	al-Mamlaka al-Urduniya al-Hashemiya/ Hashimitiska kungadömet Jordanien
Yta:	89 213 km ²
Huvudstad med antal invånare:	Amman 1 900 000 (uppskattning 2006) 1
Antal invånare:	6 100 000 (2008)
Statsskick:	monarki, enhetsstat
Statschef:	kung Abdullah II
Regeringschef:	premiärminister Nader Dahabi
BNP per invånare:	2 741 US dollar (2007)

¹⁾ med förorter

Geografi

Yta	89 213 km ²
Tid	svensk + 1 timme
Högsta berg	Jabal Ramm (1754 m ö h)
Viktiga floder	Jordanfloden
Största sjö	Döda Havet
Angränsande land/länder	Israel, palestinska självstyret (Västbanken), Syrien, Irak, Saudiarabien
Huvudstad med antal invånare	Amman 1 900 000 (uppskattning 2006) ¹
Övriga större städer med antal invånare	Zarqa 483 000, Irbid 317 000 (uppskattning 2006)

¹⁾ med förorter

Bortsett från en kort kustremsa längs Akabaviken vid Röda havet i söder är kungadömet Jordanien helt omgivet av land. I väster gränsar landet mot Israel och de palestinska områdena på Västbanken, i norr mot Syrien, i nordöst mot Irak och i öster och söder mot Saudiarabien.

Större delen av Jordanien består av en torr högplatå på mellan 700 och 1000 meters höjd över havet. I nordöst skjuter landet in i den syriska öknen. I den kulliga västra delen av Jordanien ligger alla större städer.

Höglandet avbryts längst i väster av en djup dalgång, som löper i nord-sydlig riktning. I dess norra del rinner Jordanfloden, som mynnar ut i Döda havet. Sjön är världens lägst belägna plats; ytan ligger drygt 400 meter under havsnivån. Döda havet saknar utflöde och salthalten är extremt hög, i medeltal 35 procent (tio gånger saltare än världshaven). Söder om Döda havet fortsätter dalgången i form av den torra sänkan Wadi Araba, som slutar i Akabaviken.

Klimat

På högplatån i centrala och östra Jordanien råder kontinentalt klimat med heta somrar – temperaturer på upp emot 50 grader uppmäts emellanåt – och relativt kyliga vintrar. I västra Jordanien är klimatet mer av medelhavstyp med torra somrar och fuktiga vintrar. Augusti är vanligtvis den varmaste månaden medan det är kallast i januari. I de högst belägna delarna av landet förekommer vintertid frost och ibland snö.

Mest nederbörd faller under perioden november till april. Nederbörden är dock sparsam. Bara en fjärdedel av landet får så mycket regn att det går att bedriva jordbruk utan konstbevattning.

Befolkning och språk

Antal invånare (2008)	6 100 000
Antal invånare per kvadratkilometer (2008)	68,4
Andel invånare i	78 %

städerna (2008)	
Nativitet/födelsetal (2006)	2,8 %
Mortalitet/dödstal (2006)	Uppgift saknas
Mortalitet/dödstal (2005)	0,3 %
Naturlig befolkningsökning (2006)	Uppgift saknas
Naturlig befolkningsökning (2005)	2,5 %
Andel kvinnor (2005)	48 %
Andel män (2005)	52 %
Förväntad livslängd för kvinnor (2007)	74,1 år
Förväntad livslängd för kvinnor (2003)	Uppgift saknas
Förväntad livslängd för män (2007)	70,9 år
Förväntad livslängd för män (2003)	Uppgift saknas
Folkgrupper	araber 98 % (av dessa ca 50 % palestinier), tjerkeser 1 %, övriga 1 %
Språk	arabiska är officiellt språk

Nästan alla invånare i Jordanien är araber. En stor del av den ursprungliga befolkningen var beduiner (arabiska nomader), men numera är de flesta jordanier bofasta.

Över hälften av befolkningen är palestinier. Den exakta andelen palestinier anges aldrig officiellt, men uppskattningar ligger oftast mellan 60 och 70 procent. De allra flesta palestinier invandrade efter kriget mot Israel 1948–1949, då Västbanken införlivades med Jordanien, eller efter sexdagarskriget 1967, då Israel ockuperade Västbanken. Flyktingströmmen har därefter fortsatt, särskilt i samband med Kuwaitkriget 1990-1991, då hundratusentals palestinier med jordanska pass lämnade Kuwait och andra länder kring Persiska viken.

Nästan alla palestinier i landet har jordanskt medborgarskap, men många av dem lever alltjämt i flyktingläger som drivs av FN-organet UNRWA (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East). 2006 var drygt 1,8 miljoner palestinska flyktingar registrerade hos UNRWA i Jordanien. Omkring 150 000 av dem är så kallade Gazaflyktingar, som inte får jordanskt medborgarskap eftersom de vid flykten på 1940-talet var egyptiska medborgare. Denna grupp saknar flera grundläggande rättigheter. De har till exempel inte samma möjligheter att erhålla hälsovård, skolgång och arbetstillstånd som de jordanska medborgarna.

Tidigt uppstod en klyfta mellan palestinerna och de så kallade transjordanierna, det vill säga invånare med ursprung från området öster om Jordanfloden (nuvarande Jordanien). Palestinierna var oftast bättre utbildade än ursprungsinvånarna och kom snart att dominera landets ekonomi. Palestinierna bosatte sig dessutom i huvudsak i städerna, medan transjordanierna har sin bas på landsbygden. Palestinierna har därtill varit mer politiskt radikala och har haft ett större engagemang i kampen mot Israel (se vidare

Modern historia).

Sedan slutet av 1980-talet har dock de båda grupperna närmat sig varandra. En orsak till det är att Jordanien 1988 avsåg sina anspråk på Västbanken och östra Jerusalem. Skillnaderna i utbildningsnivå har dessutom krympt. Men missnöjet bland palestinierna med att inte ha en egen stat lever kvar, framför allt i flyktinglägren och i andra fattiga områden.

I Jordanien lever också några tiotusental tjeckesser, som invandrade från Kaukasus under den period som området ingick i det Osmanska riket (se Äldre historia). Det finns även cirka 40 000 armenier samt mindre grupper av tjetjener, druser och kurder.

Befolkningstillväxten i Jordanien är hög till följd av flyktingströmmen, ökad medellivslängd och höga födelsetal. Landet har en ung befolkning som i huvudsak bor i städerna; några år in på 2000-talet var cirka 40 procent av invånarna under 15 år och närmare 80 procent bodde i städerna.

Sedan 1970-talet har många jordanier tagit arbete i de oljeproducerande länderna kring Persiska viken. Utlandsarbetarna får förhållandevis höga löner och deras familjer har blivit en ny välbärgad grupp i det jordanska samhället. Det officiella språket är arabiska. I vissa byar talas tjeckessiska, men några minoritetsspråk av större betydelse finns inte.

Religion

Religion islam (sunnit dominerar stort), små minoriteter av shiamuslimer och kristna

Islam är statsreligion, men författningen garanterar religionsfrihet. Nio av tio jordanier är sunnimuslimer. Resten tillhör de små minoriteterna av shiamuslimer och kristna.

Islam har stor betydelse i samhället. All familjelagstiftning baserar sig för den muslimska befolkningen på islamisk rättsskipning, sharia. Kungen måste enligt författningen vara muslim och född av muslimska föräldrar. Hela den jordanska kungafamiljen anses härstamma från profeten Muhammed, vilket i många jordaniers ögon stärker monarkens rätt att leda landet.

Sedan början av 1980-talet har utövandet av islam fått en renässans i landet. Det har blivit vanligare att kvinnor bär slöja, fler människor går till fredagsbönen och fastemånaden ramadan iakttas noggrannare.

Den kristna minoriteten tillhör främst den ortodoxa kyrkan. De kristna familjerna utgör bara några procent av befolkningen men har ett stort ekonomiskt inflytande.

Utbildning

Andel barn som börjar grundskolan (2005)	91 %
Antal elever per lärare (2005)	20
Läs- och skrivkunnighet bland kvinnor (2006)	85 %
Läs- och skrivkunnighet bland kvinnor (2004)	Uppgift saknas
Läs- och skrivkunnighet bland	95 %

män (2006)	
Läs- och skrivkunnighet bland män (2004)	Uppgift saknas
Läs- och skrivkunnighet (2006)	90 %
Läs- och skrivkunnighet (2004)	Uppgift saknas
Utbildningskostnadernas andel av BNP (2005)	Uppgift saknas

De jordanska myndigheterna har höga ambitioner på utbildningsområdet. Sedan 1960-talet har andelen analfabeter minskat från två tredjedelar av befolkningen till en tiondel (2004). Återstående problem i landets skolor är överfulla klassrum och fysisk bestraffning av eleverna.

Den tioåriga grundskolan är avgiftsfri och obligatorisk. Eleverna börjar skolan vid sex års ålder. Alla barn erbjuds plats i den offentliga skolan, men i början av 2000-talet gick cirka en femtedel av barnen i privatskolor. FN-organet för de palestinska flyktingarna, UNRWA, organiserar skolgången i flyktinglägren (se Befolkning och språk).

Utbildningsnivån är bland de högsta i Mellanöstern. Efter grundskolan fortsätter nio av tio elever till ett frivilligt påbyggnadsstadium, motsvarande gymnasiet. Där kan de välja mellan förberedande studier för fortsatt yrkesutbildning eller för universitetsstudier. Cirka två femtedelar av ungdomarna går därefter vidare till högre studier. Det finns åtta statliga och 13 privata högskolor och universitet i Jordanien.

Kultur

När britterna under 1920- till 1940-talen började dra sig tillbaka från det dåvarande Transjordanien (se Modern historia) vaknade den nationella jordanska kulturen åter till liv. Inom litteraturen kom framför allt lyriken att spela en viktig roll, med bland andra poeten Haydar Mahmud. Till de starkaste israelkritiska diktarna hör Radi Sadduq och Samira al-Khatib, som i sina dikter uttrycker sorg över ockupationen av de palestinska områdena.

Den traditionella konsten och musiken är en del av det allmänna arabisk-islamiska kulturarvet. Numera har jordansk musik tagit intryck av västerländska influenser, men i beduinsamhällena går det fortfarande att uppleva en ensam magdansös, ackompanjerad av traditionell entonig manssång.

Massmedier

Antal TV-apparater per tusen invånare (2003)	177 1
Antal persondatorer per tusen invånare (2003)	44,7
Antal Internetuppkopplingar per tusen invånare (2004)	113
Andel av befolkningen som täcks av mobilnät (2005)	99 %
Antal mobiltelefoner per tusen invånare (2003)	242

¹⁾ årtal anges ej i källan

Enligt den jordanska författningen råder pressfrihet, men i praktiken begränsas mediernas frihet både av lagar och självcensur. De lagar som inskränker yttrandefriheten har skärpts och lättats upp i flera omgångar under de senaste decennierna. När kung Abdullah tillträdde 1999 lättade han på restriktionerna för pressen, men 2001 skärptes än en gång statens kontroll och det blev åter möjligt att stänga tidningar och döma journalister till fängelse för att de publicerat något som misshagat makthavarna. Dessa lagar har därefter åter avskaffats, medan självcensuren kvarstår.

Självcensuren förstärks av stora statliga ägarintressen i medierna. Först 2005 utkom den första oberoende tidningen, Al-Ghad.

De största dagstidningarna är de arabiskspråkiga Al-Ra'i och Al-Dustour. Det finns även engelskspråkiga dagstidningar, bland annat Jordan Times. De största veckotidningarna är Assabeel, Al-Hadath och Shihan (på arabiska) och The Star (på engelska). Generellt sett är veckotidningarna mer frispråkiga än dagstidningarna.

Det statliga radio- och TV-bolaget sänder på arabiska och engelska. Internet omfattas inte av restriktioner och används flitigt.

Politiskt system

Politik

Officiellt namn	al-Mamlaka al-Urduniya al-Hashemiya/ Hashimitiska kungadömet Jordanien
Statsskick	monarki, enhetsstat
Statschef	kung Abdullah II
Regeringschef	premiärminister Nader Dahabi
Utrikesminister	Salah Bashir
Viktigaste partier med mandat i senaste val	oberoende kungatrogna 80, Islamiska aktionsfronten 17, övriga 13 ¹
Viktigaste partier med mandat i näst senaste val	oberoende kungatrogna 80, Islamiska aktionsfronten 17, övriga 13 ²
Valdeltagande	54 % i parlamentsvalet 2007
Kommande val	parlamentsval 2011

1) 2003. De flesta ledamöter saknar partianknytning

2) 2003. De flesta ledamöter saknar partianknytning

Jordanien är en monarki där kungen har den verkställande makten och är statschef och överbefälhavare. Enligt författningen från 1952 har han rätt att förklara krig, sluta fred, utlysa och uppskjuta val samt upplösa det lagstiftande parlamentet. En stor del av makten är koncentrerad till den så kallade **hashimitiska kungafamiljen**, som utövar kontroll med hjälp av en lojal armé och säkerhetstjänst. Det jordanska kungahuset anses härstamma från profeten Muhammed, vilket i många jordaniens ögon ger den legitimitet att styra landet.

För det dagliga styret ansvarar dock regeringen, som leds av en premiärminister. Kungen utnämner och kan avskeda premiärministern, som i sin tur utser de övriga ministrarna under monarkens överinseende. Parlamentet måste godkänna regeringen i en förtroendeomröstning.

Parlamentet, **nationalförsamlingen**, består av en folkvald deputeradekammare med 110 ledamöter och en senat med 55 av kungen utsedda representanter. Båda kamrarnas ledamöter utses för fyra år. Senatorerna måste tidigare ha haft höga statliga positioner, till exempel minister- eller ambassadörsposter. I deputeradekammaren är nio platser reserverade för kristna, tre för tjerkeser och sex för kvinnor.

Parlamentets uppgift är att ta ställning till lagförslag från regeringen. Premiärministern lägger först fram lagförslaget för deputeradekammaren. Om det godkänns går förslaget vidare till senaten. Om också senaten godtar förslaget återstår det för kungen att kungöra lagen eller förkasta den. Om monarken motsätter sig ett lagförslag ska ärendet återföras till nationalförsamlingen för ett slutligt avgörande inom sex månader.

Valkretsindelningen gynnar landsbygdsbefolkningen, som är mer kungatrogen, på bekostnad av befolkningen i städerna, där de allra flesta palestinier bor. Rösträttsåldern är 18 år.

Administrativt är Jordanien indelat i tolv guvernat (motsvarande län). De leds av vardera en guvernör som är underställd inrikesministeriet. Guvernaten är i sin tur indelade i distrikt och underdistrikt.

Det lokala styret utövas i 152 stadsfullmäktige och 340 byråd. Tidigare hade regeringen rätt att utse alla borgmästare och hälften av ledamöterna i stadsfullmäktige medan de övriga företrädarna valdes i allmänna val vart fjärde år. Lokalvalen 2007 skedde enligt en ny lag som innebär att alla borgmästare och ledamöter väljs, utom i huvudstaden. Där utnämns som tidigare borgmästaren och hälften av de 68 fullmäktigeledamöterna av kungen. En annan nyhet i lagen är att kvinnliga kandidater är garanterade en femtedel av mandaten.

Politiska partier

År 1989 hävdades ett 32 år gammalt förbud mot partipolitisk aktivitet. Politikernas familjebakgrund och folkgrupp spelar dock större roll än partitillhörighet. Den kungatrogna regeringen stödjer sig på partilösa ledamöter i parlamentet, främst klanledare från landsbygden.

Den viktigaste oppositionsgruppen är den islamiska rörelsen **Muslimska brödrskapet** och dess politiska gren **Islamiska aktionsfronten** (Islamic Action Front, IAF). Rörelsen är den enda grupp som har något större folkligt stöd, mycket tack vare välgörenhetsarbete på gräsrotsnivå. Muslimska brödrskapet, som har sitt ursprung i Egypten, vill göra Jordanien till en islamisk stat, men har i praktiken oftast gett kungamakten sitt stöd gentemot olika vänstergrupper. IAF har dock riktat skarp kritik mot den jordanska regeringens Israelpolitik och dess goda relationer till USA.

Radikalare oppositionsgrupper har förbjudits, till exempel **Islamiska jihad** och **Islamiska befrielsepartiet** (Islamic Liberation Party, ILP), som vill grunda ett enat islamiskt valde.

Det finns även mindre vänsterpartier, arabnationalistiska partier samt höger- och centerpartier. 2004 grundade elva centerpartier **Jordanska nationella rörelsen**, som står regeringen nära.

Rättsväsen

Det finns tre typer av domstolar: civila (allmänna) domstolar, specialdomstolar, såsom militärdomstolen och statssäkerhetsdomstolen, och religiösa domstolar. De senare handlägger familjerättsliga mål. Det

finns dels shariadomstolar för mål som rör muslimer, dels särskilda tribunaler för andra religiösa grupper. Kungen utnämner alla landets domare.

Jordanien har åtskilliga politiska fångar och anklagas av människorättsorganisationen Amnesty International för bristfälliga rättegångar samt tortyr och för usel behandling av interner. Landet använder sig av dödsstraff. 2005 avrättades nio fångar.

Äldre historia

Viktiga årtal

1200-talet f K	Kungadömena Ammon, Edom, Gilead och Moab inom dagens jordanska territorium
630-talet	Araber införlivar området i islams imperium
1517	Syrien (som administrerade Jordanien) inlemmas i det osmanska riket
1920	Området införlivas i brittiska Palestina
1923	Första stegen mot självständighet från britterna
1925	Landet får sina nuvarande gränser
1928	Landet får en författning och ett lagstiftande råd
1946	Självständighet för Hashimitiska kungadömet Transjordanien
1948	Anfall mot Israel, Jordanien erövrar Västbanken inkl östra Jerusalem
1949	Namnbyte till Jordanien
1951	Kung Abdullah mördas av en palestinier
1967	Israel erövrar Västbanken, inkl östra Jerusalem
1970	Svarta september - inbördeskrig mellan palestinsk gerilla och Husseinregimen
1991	fredsförhandlingar inleds mellan Israel och en jordansk-palestinsk delegation
1994	Fredsavtal med Israel
1999	Kung Hussein dör, hans son Abdullah blir ny kung

Det område som i dag utgör Jordanien beräknas ha varit bebott åtminstone sedan yngre stenåldern (6000-1800 f Kr).

De första kända stater som etablerades på jordanskt territorium var kungadömena Ammon, Edom, Gilead och Moab. De grundades på 1200-talet f Kr och låg i ständig fejd med kungariket Israel, som en tid behärskade vad som idag är de västra delarna av Jordanien. Från omkring 800 f Kr och 500 år framåt dominerades området av de stora antika rikena Assyrien, Babylonien och Persien.

Under samma period erövrade ett arabiskt nomadfolk, nabatéerna, den södra delen av landet. Nabatéerna utvecklade en handelskultur och deras stat bestod i 600 år. På 300-talet f Kr gjorde de Petra i sydväst (se Turism) till sin huvudstad. De utvidgade så småningom sitt rike norrut till att omfatta merparten av nuvarande Jordanien och Syrien.

Nästa härskarfolk att ta vid var romarna, som under kejsar Trajanus 106 e Kr inkorporerade Petra i sitt välde.

Kristendomen fick tidigt fäste i området. Västra delen av dagens Jordanien tillhörde en tid det kristna Bysans (Östrom). Strider mellan Bysans och Persien gjorde det emellertid lätt för araberna att på 630-talet erövra området och införliva det i sitt imperium. Under flera hundra år administrerades nuvarande Jordanien av Syrien. Arabernas välde tog slut 1517 när Syrien inlemmades i det turkiska Osmanska riket och en fyra sekler lång stagnationsperiod inleddes.

År 1917 drogs området in i första världskriget när arabiska styrkor besatte hamnstaden Akaba. Året därpå drev de med hjälp av brittisk militär undan turkarna och tog kontroll över dagens Jordanien. Britterna hade lovat araberna självständighet efter kriget, men löftet infriades inte. Istället delades regionen upp mellan Storbritannien och Frankrike. Nuvarande Jordanien samt området väster om Jordanfloden, det vill säga dagens Israel, Västbanken och Gaza, blev 1920 det brittiska mandatet Palestina. Året därpå avskiljde britterna området öster om Jordanfloden från övriga Palestina och upprättade emiratet Transjordanien.

Som formell ledare över Transjordanien erkändes emir Abdullah, son till den arabiske kungen, storsharif Hussein, som styrde över den heliga muslimska staden Mecka. 1925 fick Jordanien sina nuvarande gränser, då Abdullah inkorporerade Akaba och Ma'an i sitt rike.

Det land Abdullah fått att styra var fattigt och outvecklat, bebott av 300 000–400 000 nomader. Med brittisk hjälp påbörjades en modernisering. Britterna bistod också med att bygga upp en armé, Arablegionen, som under ledning av britten John Bagot Glubb ("Glubb Pasha") blev en av arabvärldens effektivaste styrkor.

Redan 1923 togs det första steget mot självständighet då Storbritannien erkände Transjordanien som en nationalstat under brittiskt beskydd. 1928 minskades den brittiska kontrollen till att enbart omfatta utrikespolitik och finansiella frågor. Samma år fick landet sin första författning och ett lagstiftande råd upprättades.

Full självständighet fördröjdes av andra världskrigets utbrott och blev inte verklighet förrän 1946. Då upprättades det Hashimitiska kungadömet Transjordanien och Abdullah utropades till kung. Britterna behöll dock vissa militära installationer i landet fram till 1957 i utbyte mot fortsatt social och ekonomisk hjälp.

Modern historia

När Israel utropades 1948 gick Jordanien (då kallat Transjordanien) tillsammans med andra arabländer till anfall mot den nya staten. De jordanska styrkorna erövrade en stor del av det område som enligt en FN-resolution från 1947 skulle utgöra en palestinsk stat, nämligen Västbanken och östra Jerusalem.

År 1949 lät den transjordanske kungen Abdullah utropa sig till kung över hela Palestina (d v s Transjordanien och det erövrade området). Samtidigt bytte landet namn till Jordanien. De palestinska områdena införlivades formellt i Jordanien 1950.

Abdullah betraktades av många, inte minst av palestinerna, som en förrädare. 1951 mördades han av en palestinier och efterträddes av sonen Talal, som redan året därpå abdikerade till förmån för sin 16-årige son Hussein.

Den unge kung Hussein tolererade ingen opposition. 1957 infördes krigslagar efter ett kupp försök och alla politiska partier förbjöds. Kungen styrde därefter landet närmast enväldigt.

Under kung Hussein ersattes det tidigare brittiska inflytandet (se Äldre historia) av amerikansk ekonomisk och militär hjälp. Jordaniens relationer till övriga arabländer var dåliga, bland annat på grund av att landet motsatte sig en självständig palestinsk stat. De diplomatiska förbindelserna med Syrien, Egypten och Irak var tidvis brutna.

År 1964 tog Egyptens dåvarande president Gamal Abdel Nasser initiativ till att bilda Palestinska befrielseorganisationen (PLO). Vid en kongress i östra Jerusalem grundades organisationen som det palestinska folkets enda legitima språkrör. PLO skulle finansieras av Arabförbundet och rekrytera soldater till en palestinsk befrielsearmé (PLA). Kung Hussein motarbetade initiativet genom att inte tillåta PLO att ta ut avgifter bland palestinier i Jordanien eller låta PLA träna på jordanskt territorium.

I sexdagarskriget i juni 1967 erövrade Israel hela Västbanken, inklusive östra Jerusalem, från Jordanien. Det innebar att Jordanien förlorade viktiga inkomster från jordbruk och turism i dessa områden. Samtidigt strömmade 150 000–250 000 palestinska flyktingar in i landet.

År 1969 togs PLO över av palestinska gerillarörelser, med Yasser Arafats Fatah i spetsen. Kung Husseins auktoritet utmanades och han tvingades balansera mellan de kungavänliga grupperna och den allt större palestinska befolkningens krav på inflytande.

PLO växte sig allt starkare och attackerade Israel, vilket ledde till israeliska bestraffningsaktioner på jordanskt territorium. PLO utvecklades till en stat i staten och spänningen mellan PLO och Husseinregimen övergick i september 1970 (Svarta september) i inbördeskrig. Gerillan krossades på ett halvår och dess medlemmar utvisades. Den övriga arabvärlden reagerade kraftigt mot kung Husseins agerande.

För att återupprätta sin auktoritet inom landet bildade kungen 1971 en politisk organisation, Jordanska nationella unionen, som sedan bytte namn till Arabiska nationella unionen. Förbudet mot politiska partier bestod dock.

Kung Hussein försonades med Egyptens och Syriens ledare strax före det arabisk-israeliska kriget i oktober 1973, då Jordanien ställde upp med trupper på Syriens sida. Ett år senare accepterade kung Hussein PLO som den enda legitima representanten för palestinerna och hans relationer med arabvärlden förbättrades. När sedan Israel och Egypten slöt fred 1979 hörde Jordanien till kritikerna och visade sin lojalitet mot PLO genom att ta emot Yasser Arafat på officiellt besök.

Under Iran-Irakkriget 1980–1988, då Jordanien stödde Syriens fiende Irak, försämrades relationerna till regeringen i Damaskus. 1987 utbröt ett palestinskt uppror, intifada, på Västbanken. Folkresningen fick kung Husseins stöd och bidrog till att han 1988 avsåg sig alla territoriella anspråk på Västbanken. När sedan PLO indirekt erkänt staten Israel och tagit avstånd från terrorism banades vägen för en palestinsk-amerikansk dialog. 1991 inleddes fredsförhandlingar mellan Israel och en jordansk-palestinsk delegation. Senare fördes förhandlingar direkt mellan PLO och Israel. 1994 undertecknade Jordanien och Israel ett fredsavtal (se Utrikespolitik och försvar).

Under 1970-talet drev kung Hussein igenom grundlagsändringar som satte parlamentet ur spel. Kungen regerade i tio år med stöd av enbart ett rådgivande organ. När parlamentet åter sammankallades 1984 och val hölls samma år sågs det av oppositionella enbart som ett taktiskt drag för att mildra växande kritik mot regimen. Politiska partier var fortfarande förbjudna.

År 1989 utbröt våldsamma upplopp i flera jordanska städer sedan regeringen genomfört kraftiga prishöjningar i enlighet med Internationella valutafondens krav (se Ekonomi). Regeringen tvingades avgå men kungen fortsatte den ekonomiska åtstramningen. Upploppen gjorde dock att kungen utlyste parlamentsval samma år. Politiska partier tilläts fortfarande inte ställa upp, men Muslimska brödrskapet (se Politiskt system) fick lov att kandidera, eftersom den islamiska rörelsen betraktades som en välgörenhetsorganisation snarare än ett parti. I valet i november vann Muslimska brödrskapet 20 av platserna i deputeradekammaren, som då hade 80 ledamöter. 14 oberoende muslimska fundamentalister

valdes också in. Majoriteten av platserna gick till kungatrogna oberoende kandidater.

År 1992 tilläts politiska partier, dock med vissa undantag. I november 1993 hölls landets första flerpartival. Majoriteten av platserna gick även denna gång till oberoende kandidater i det konservativa och kungatrogna lägret. Islamiska aktionsfronten (IAF), som är Muslimska brödraskapets politiska gren, erhöll 16 av de 80 platserna och blev största parti. Vänsterpartier och arabnationalister fick åtta platser, medan höger- och centerpartier vann 14 platser. Endast 14 av platserna gick till palestinier, trots att de utgjorde över hälften av befolkningen. För första gången lyckades en kvinna, Toujan Feisal, bli invald i deputeradekammaren.

I mitten av 1990-talet försämrades landets ekonomi och minskade subventioner på spannmål ledde till höjda brödpriser. Det utlöste kravaller i södra Jordanien som snabbt spred sig till Ammans fattiga förorter. Under ytan låg ett starkt missnöje med fredsavtalet med Israel. Kung Hussein beskyllde Irakstyrda krafter för att ligga bakom oroligheterna, som slogs ned med elitförband. Hundratals människor greps.

Parlamentsvalet 1997 bojkottades av flera oppositionspartier. De protesterade mot valsystemet som gynnade regimen, mot Israelpolitiken och mot kraftiga inskränkningar av pressfriheten inför valet. Resultatet blev ett parlament starkt dominerat av regeringstroga ledamöter.

Den svårt cancersjuka kung Hussein vistades under 1998 periodvis i USA för att få vård. Strax innan han avled i februari 1999 flyttade han oväntat över tronföljden från brodern Hassan till sin äldste son Abdullah. Kung Hussein satt vid makten i 47 år, längre än någon annan ledare i Mellanöstern.

Aktuell politik

Politik

Officiellt namn	al-Mamlaka al-Urduniya al-Hashemiya/ Hashimitiska kungadömet Jordanien
Statskick	monarki, enhetsstat
Statschef	kung Abdullah II
Regeringschef	premiärminister Nader Dahabi
Utrikesminister	Salah Bashir
Viktigaste partier med mandat i senaste val	oberoende kungatrogna 80, Islamiska aktionsfronten 17, övriga 13 ¹
Viktigaste partier med mandat i näst senaste val	oberoende kungatrogna 80, Islamiska aktionsfronten 17, övriga 13 ²
Valdeltagande	54 % i parlamentsvalet 2007
Kommande val	parlamentsval 2011

1) 2003. De flesta ledamöter saknar partianknytning

2) 2003. De flesta ledamöter saknar partianknytning

I februari 1999 intog Abdullah ibn Hussein al Hashemi kungatronen i Jordanien sedan hans far kung

Hussein hade avlidit efter 47 år vid makten. Vid sitt tillträde genomförde Abdullah en rad demokratiska, administrativa och ekonomiska reformer. Bland annat avskaffades censuren av utländsk press och 500 fångar frigavs.

Men utvecklingen mot ett öppnare samhälle blev kortvarig. Snart agerade kung Abdullahs regering för att hindra fundamentalistiska islamiska grupper från att stärka sitt inflytande. 1999 stängdes den palestinska islamistiska organisationen Hamas kontor i landet. Flera Hamasmedlemmar greps och fyra höga ledare utvisades till Qatar.

I juli 2001 infördes en ny vallag, som innebar att valkretsindelningen ändrades och att antalet ledamöter i parlamentet utökades från 80 till 110. Landets starkaste oppositionella rörelse, Muslimska brödrskapet, var dock kritisk till vallagen, som enligt brödrskapet inte förändrade det faktum att valkretsindelningen missgynnar jordanier med palestinsk bakgrund. De två största städerna, Amman och Zarqa, har halva landets befolkning, men färre än en tredjedel av parlamentsplatserna. I dessa städer är palestinier och radikala islamister i majoritet.

Sedan det andra palestinska upproret utbrutit på Västbanken och i Gaza hösten 2000 drev den jordanska regeringen av säkerhetsskäl igenom begränsningar i press- och mötesfriheten. Ytterligare restriktioner infördes efter terrordåden i USA den 11 september 2001. Bland annat utnyttjade kungen sin rätt att skjuta upp det parlamentsval som skulle ha hållits under 2001.

Kungen och regeringen försökte under de första åren av 2000-talet driva en politik som innebar ett fortsatt ett gott förhållande till USA utan att i för hög grad utmana den USA-fientliga inhemska opinionen. Det blev särskilt tydligt i början av 2003 när USAs planer på ett anfall mot Irak blev alltmer uppenbara. En rad stora demonstrationer hölls mot det stundande Irakkriget och ibland blev konfrontationerna mellan demonstranter och polis hårda.

Efter mordet på en amerikansk representant för biståndsorganet USAid i Amman i oktober 2002 grep jordansk polis hundratals misstänkta islamister runt om i landet. Senare samma höst belägrade armén hela staden Ma'an i södra Jordanien där invånarna sökte förhindra att en militant islamist greps. Det var första gången som kung Abdullah satte in armén mot landets egna invånare. Ma'an har sedan länge varit ett starkt fäste för regimmotståndarna.

När Irakkriget bröt ut i mars 2003 valde kung Abdullah att utåt agera som en försiktig kritiker, medan han i hemlighet lät USA använda militärbaser i Jordanien för sina anfall mot Irak.

Det uppskjutna parlamentsvalet hölls i juni 2003. Muslimska brödrskapets politiska gren, Islamiska aktionsfronten (IAF), ställde efter samtal med kungahuset bara upp med kandidater till 30 av platserna, som nu utökats till 110. De kungatrogna oberoende kandidaterna fick liksom i tidigare val en klar majoritet med 80 platser. IAF tog hem 17 platser, medan fem platser gick till oberoende islamister och två till vänsterpartister. Genom en ny kvoteringsregel för kvinnor tog sig sex oberoende kvinnliga kandidater in i parlamentet.

Efter växande kritik inom landet och från omvärlden mot uteblivna politiska och ekonomiska reformer avgick regeringen i april 2005. Kungen gav en tidigare minister för högre utbildning, Adnan Badran, uppdraget att bilda ny regering och påskynda de ekonomiska marknadsreformer som föreslagits av Internationella valutafonden (IMF).

I november 2005 inträffade det dittills allvarligaste terroristdådet i Jordanien. Självmoordsbombare utförde samordnade attacker mot tre hotell i Amman där utlänningar ofta bor. Minst 54 personer

dödades. De flesta dödsoffren var jordanier men även två höga tjänstemän från den palestinska administrationen och tre amerikaner fick sätta livet till. Strax efter terrorattentatet bytte kung Abdullah ut premiärminister Badran mot den säkerhetspolitiskt orienterade Marouf Bakhet. Kontrollerna vid gränsen av de tusentals irakier som sökte sig till Jordanien skärptes också (se även Utrikespolitik och försvar).

Utredningen av attackerna kom fram till att en grupp irakier som hade kontakter med den ökande jordanske terroristen Abu Musab al-Zarqawi hade utfört dådet. En kvinna i gruppen överlevde därför att hon inte hade utlöst sin laddning. Den jordanska underrättelsetjänsten deltog senare i det arbete som i juni 2006 ledde till att al-Zarqawi kunde lokaliseras och dödas i ett amerikanskt flyganfall i Irak.

Två medlemmar av Jordaniens parlament dömdes sommaren 2006 till fängelse därför att de hade deltagit i en sorgelöstid för al-Zarqawi. I protest mot domen hotade 15 ledamöter från IAF att lämna parlamentet. Det skulle ha framkallat en politisk kris, och de tog senare tillbaka sitt hot.

I slutet av juli 2007 hölls de första lokalvalen enligt nya regler i demokratiskt riktning (se Politiskt system). När vallokalerna hade öppnats anklagade dock den ledande oppositionen, Islamiska aktionsfronten (IAF), myndigheterna för att ha sänt busslaster med militärer för att rösta - ibland flera gånger - på andra kandidater i de distrikt där frontens kandidater deltog. IAF talade om fusk och att valet var en "fars" och drog tillbaka alla sina 25 kandidater från kommunalvalet. Trots bojkotten blev fyra IAF-medlemmar invalda, medan regeringsvänliga eller oberoende kandidater erövrade nästan alla platser. Regeringen tillbakavisade kritiken och anklagade IAF för att försöka stärka sin ställning genom att fläcka statens anseende inför parlamentsvalen den 20 november.

Trots kritik mot att vallagarna garanterar att de kungatrogna kandidaterna åter vinner en majoritet och hot om bojkott beslöt IAF att delta i parlamentsvalet. Under valkampanjen satte IAF fokus på korruptionen samt Israels och USAs politik i Mellanöstern, med en förhoppning om att vinna en stor del av palestiniernas röster. I övrigt dominerades kampanjen av ekonomiska frågor. På valdagen bevakade tiotusentals poliser och soldater vallokalerna, där de röstande skulle välja mellan cirka 880 kandidater, däribland 199 kvinnor.

Resultatet innebar ett bakslag för IAF, som ställt upp med 22 kandidater. Endast sex av dem valdes in jämfört med 17 fyra år tidigare, och ledande partimedlemmar uppgav att ett utbrett fusk hade förekommit, vilket regeringen förnekade. Ett antal personer som försökt köpa väljares röster hade dock gripits före valet. IAF kan själv ha bidragit till bakslaget genom interna strider om vilka som skulle få ställa upp som kandidater. Valdeltagandet minskade från 59 procent 2003 till 54 procent.

Kung Abdullah utnämnde Nader al-Dahabi, chef för den särskilda ekonomiska zonen i hamnen i Aqaba, till premiärminister.

Utrikespolitik och försvar

Medlem av	Arabförbundet, FN, OIC, WTO
Armén (2006)	85 000 man ¹
Flygvapnet (2006)	15 000 man ²
Flottan (2006)	500 man ³
Försvarsutgifter (2005)	973 miljoner US dollar

Försvarsutgifternas andel av BNP (2006) 7,9 %

- 1) plus 30 000 reservister
- 2) inklusive en luftförsvarsstyrka på 3 400 man
- 3) uppskattning

Jordanien har ett utsatt läge, inklämt mellan starka grannstater. Landets säkerhetspolitiska strategi är att ha goda kontakter med en stormakt (förr Storbritannien, numera USA) som kan ingripa om det blir hotat. Samtidigt har jordanierna satsat på ett eget starkt försvar som kan skydda landet tills hjälp utifrån anländer.

Den jordanska armén har länge ansetts vara arabvärldens kanske bäst utbildade, motiverade och utrustade. Närmare en fjärdedel av statsbudgeten används för militära ändamål. Vapnen har köpts från väst, framför allt från USA.

Trots de nära relationerna till USA vägrade Jordanien under Kuwaitkriget 1990–1991 delta i den USA-ledda FN-alliansens krigföring mot Irak. Skälen var främst den geografiska närheten till Irak och ett beroende av irakisk olja. Ställningstagandet ledde till att Saudiarabien och övriga stater kring Persiska viken bröt förbindelserna med Jordanien. Av samma skäl försämrades även relationerna till USA under 1990-talet.

Kung Abdullah har sedan sitt tillträde 1999 prioriterat återupprättandet av de regionala förbindelserna. Han sägs ha goda relationer till yngre medlemmar av kungahuset kring Persiska viken och såren efter Kuwaitkrisen uppges i stort sett ha läkt.

Landets förhållande till USA förbättrades också efter maktskiftet. Jordanien ingick som första arabland ett frihandelsavtal med USA 2001 (se Utrikeshandel). Efter terrorattackerna mot USA i september samma år var regeringen i Amman snabb med att ge sitt stöd till den USA-ledda alliansen mot terrorism. De flesta jordanierna är dock mycket kritiskt inställda till USA och den jordanska regeringens vänskapliga relationer till supermakten.

År 1994 slöt Jordanien fred med Israel. Då hade de båda länderna formellt befunnit sig i krig med varandra sedan den israeliska statens bildande 1948. I praktiken hade dock fred rått sedan 1971, då Jordaniens armé krossade den palestinska gerillan i landet (se Modern historia).

Fredsavtalet möjliggjordes av 1990-talets töväder i konflikten mellan israeler och palestinier. Under Madridkonferensen 1991, som blev startpunkten för fredsprocessen, företrädde palestinerna av en gemensam jordansk-palestinsk delegation. När så Israel och PLO 1993 enades om palestinskt självstyre på Västbanken och i Gaza ansåg sig Jordanien kunna sluta ett eget fredsavtal med Israel. Diplomatiska förbindelser upprättades, ett handelsutbyte och ekonomiskt samarbete växte fram och länderna enades om den omtvistade fördelningen av vattnet från floderna Yamuk och Jordan.

De normaliserade relationerna till Israel har dock fått stark kritik hemma i Jordanien, där flera grupper arbetar för att bryta alla kontakter med grannlandet i väst. Kritiken växte när det andra palestinska upproret bröt ut år 2000.

Relationerna till den palestinska befrielseorganisationen PLO förbättrades avsevärt när Jordanien avsåg sig anspråken på Västbanken 1988 (se Modern historia). Den känsliga frågan om Jordaniens Israelstödda

anspråk på att vara beskyddare av islams heliga platser i Jerusalem har också lösts. Den palestinska myndigheten har numera det dagliga ansvaret för platserna, medan Jordanien har det juridiska ansvaret till dess att konflikten kring Jerusalems framtida status lösts.

Irak har länge varit ekonomiskt viktigt för Jordanien, både som marknad och som oljeleverantör. 2002 förnyade länderna sitt oljeavtal och enades om att bilda en gemensam frihandelszon. USAs anfall mot Irak i mars 2003 försatte därför den jordanska regeringen i en svår situation. Samtidigt som det fanns en stark inhemsk opposition mot kriget (se Aktuell politik) ville kung Abdullah värna det säkerhetspolitiska samarbetet med USA. Följden blev att Jordanien inte deltog aktivt i kriget, men att USA och Storbritannien fick lov att stationera specialstyrkor på jordanskt territorium. Som motprestation ökade USA avsevärt det ekonomiska biståndet till Jordanien.

Några månader efter invasionen i Irak gav Jordanien av humanitära skäl politisk asyl till två av Saddam Husseins döttrar och familjemedlemmar till andra högt uppsatta medlemmar av den störtade irakiska regimen. Det tilltagande våldet i Irak ledde till en växande ström av sunniarabiska flyktingar till Jordanien, som fick stanna som "tillfälliga besökare". Efter ett terrorattentat i Amman 2005 (se Aktuell politik) blev det betydligt svårare för irakierna att komma över gränsen. Efter utdragna kontroller och långa väntetider släpptes vissa in medan andra avvisades. Sommaren 2007 hade Jordanien tagit emot omkring 700 000 irakier, vilket enligt regeringen hade kostat landet över en miljard amerikanska dollar. I september förklarade regeringen att ett avtal skulle undertecknas med Bagdad om visumtvång för irakier.

De tidigare komplicerade relationerna till Syrien (se Modern historia) förbättrades efter kung Husseins död 1999. De båda länderna har enats om att Syrien ska förse Jordanien med vatten under årets torrperioder. År 2000 återupptogs flygtrafiken från Syrien till Jordanien för första gången på 20 år och året därpå frigavs jordanska fångar i syriska fångelser.

Ekonomi

BNP per invånare (2007)	2 741 US dollar
Total BNP (2007)	15 697 miljoner US dollar
BNP-tillväxt (2007)	6 %
BNP-tillväxt (2006)	6 %
BNP-tillväxt (2005)	7,2 %
BNP-tillväxt (2004)	6,7 %
Viktiga näringar	fosfatutvinning, cementproduktion, oljeraffinering, finansverksamhet, tillverkning av livsmedel, kläder och konsumtionsvaror
Jordbrukets andel av BNP (2006)	3 %
Industrins andel av BNP (2006)	30 %
Servicesektorns andel av	67 %

BNP (2006)	
Inflation (2007)	5 %
Inflation (2006)	6,3 %
Inflation (2005)	3,5 %
Budgetunderskott/överskott i andel av BNP (2003)	-2 % ¹
Statsskuld (2007)	Uppgift saknas
Utlandsskuld (2004)	8 175 miljoner US dollar
Skuldtjänstknot (2004)	8,2 % av exporten
Valutareserv (2004)	5 447 miljoner dollar
Valuta	jordansk dinar
Utländska direktinvesteringar (2004)	620 miljoner dollar
Utländska direktinvesteringars andel av BNP (2005)	12,1 %
Mottaget officiellt bistånd (2006)	412,1 miljoner dollar
Bistånd per invånare (2004)	107 dollar
Utvecklingsamarbete med Sverige (2003)	11,2 miljoner kronor

¹⁾ år 2000

Jordanien har lyckats uppnå ett större välstånd än många andra stater i Mellanöstern, trots brist på naturtillgångar och en alltför liten jordbrukssektor. Orsakerna till framgången är främst ekonomiskt bistånd från utlandet, betydande inkomster från jordanska gästarbetare utomlands och export av fosfat. Jordanien har också dragit fördel av sitt läge som knutpunkt för handeln mellan Europa och Mellanöstern samt av en välutbildad arbetskraft. Särskilt viktigt har palestiniernas kunnande och kapital varit för den ekonomiska utvecklingen, inte minst för finanssektorns tillväxt.

Men trots Jordaniens starka ekonomiska utveckling under de senaste decennierna levde i början av 2000-talet drygt var sjunde invånare under landets officiella fattigdomsgräns. Klyftorna mellan fattiga och rika är stora.

Den jordanska ekonomin är starkt beroende av händelseutvecklingen i regionen. Två gånger (1948 och 1967) har landets ekonomi raserats av krig mot Israel. Med förlusten av Västbanken 1967 försvann viktiga jordbruksområden och turismen minskade.

Ekonomin har även drabbats av krig i Irak. I samband med Kuwaitkrisen 1990-1991 ledde Jordaniens irakvänliga hållning till att bistånd från USA och arabvärlden föll bort. USAs angrepp på Irak 2003 gjorde att leveranserna av billig irakisk olja avstannade. De ersattes senare av olja från staterna kring Persiska viken.

Men Jordaniens ekonomi gynnades också av Irakkriget 2003. Rika irakier tog sin tillflykt till grannlandet, varor på väg till Irak skeppades via Jordanien och det höga oljepriset ledde till ökade investeringar. Tillväxten av den jordanska bruttonationalprodukten (BNP) var i början av 2000-talet

mycket god.

Jordaniens medverkan i fredsprocessen mellan israeler och palestinier under 1990-talet (se Utrikespolitik och försvar) har lett till att landet behandlats väl av kreditgivare i väst. Utlandsskulden minskade i början av 2000-talet snabbt och motsvarade i slutet av 2004 cirka 67 procent av BNP. Landets största långgivare är Japan, Tyskland, Frankrike, och USA.

Under 1970- och 1980-talen dominerade staten ekonomin, men sedan mitten av 1980-talet har regering efter regering talat om vikten av privatiseringar. Först några år in på 2000-talet började dock dessa planer omsättas i handling. Bland annat har 40 procent av det statliga telekombolaget sålts ut.

Satsningar på särskilda industrizoner, där företag som samarbetar med israeliska intressen får förmånliga villkor (se Industri), har bidragit till den starka tillväxten. Handeln med de palestinska områdena har dock försvarats av israeliska hinder, som gränskontroller och vägspärrar.

Naturtillgångar och energi

Total energiproduktion (2003)	285 miljoner kg oljeekvivalenter
Energianvändning per person (2004)	1 219 kg oljeekvivalenter
Elkonsumtion per person (2004)	1 602 kwh
Andel brännbara energikällor (2004)	0 %
Utsläpp av koldioxid totalt (2002)	16,7 miljoner ton
Utsläpp av koldioxid per invånare (2004)	3,1 ton

Jordanien har få naturtillgångar och är därför beroende av råvaruimport. Det finns emellertid ett par stora undantag: fosfat och pottaska (kaliumkarbonat). Jordanien är världens tredje största producent av fosfat, som bland annat används vid framställning av konstgödsel. Pottaska, som kan nyttjas vid tillverkning av såpa och bakpulver, tas ur Döda havet.

Fosfatreserverna innehåller också en del uran. Landet har även små tillgångar av koppar, mangan, gips och mineralsalter. Det finns också begränsade olje- och naturgasfyndigheter.

I Jordanien råder stor vattenbrist (se även Jordbruk och fiske). Många vattenprojekt har genom åren diskuterats med grannländerna, men den politiska oron i regionen har ofta utgjort ett stort hinder. 2002 beslöt dock Jordanien och Israel att tillsammans bygga en vattenledning från Röda havet till Döda havet i syfte att rädda insjön från uttorkning. Vattennivån i Döda havet sjunker med en meter per år eftersom Jordanfloden, som är dess naturliga tillflöde, tappas hårt på vatten för att hålla igång jordbruket.

Jordanien importerar råolja för att täcka sitt energibehov. Ansträngningar görs för att utvinna egna olje- och naturgasfyndigheter samt importera naturgas. Arbete pågår också med att utveckla vind- och solenergi. Landet har även oljeskiffer, men att utvinna oljan ur den har visat sig vara mycket kostsamt.

Nästan hela befolkningen har tillgång till elektricitet och elförbrukningen har under de senaste åren ökat

kraftigt. Jordanien deltar i ett regionalt projekt för att koppla samman sitt elnät med grannländernas i syfte att undvika eventuell elbrist i framtiden.

Jordbruk och fiske

Jordbruket stod några år in på 2000-talet för drygt två procent av BNP – en halvering jämfört med ett årtionde tidigare. Drygt en tiondel av landets yta används för jordbruk, varav en fjärdedel för åkerbruk. Resten används främst som betesmark för får och getter.

Det jordanska jordbruket hämmas av svår vattenbrist. Majoriteten av odlingarna är beroende av osäker nederbörd och avkastningen varierar därför kraftigt med den regnmängd som faller. På höglandet i nordväst kan vete och korn odlas. I Jordandalen odlas frukt och grönsaker med hjälp av konstbevattning. Jordbruket stod i början av 2000-talet för två tredjedelar av landets vattenförbrukning.

Jordanien har en växande export av grönsaker, frukt, nötter och mjölkprodukter, men måste importera stora mängder andra livsmedel, inte minst kött. Mejerinäringen täcker i huvudsak den inhemska efterfrågan. Ägg och kycklingar produceras också i tillräckliga mängder, även om dåliga förvarings- och kylmöjligheter ibland leder till brist på dessa varor.

Såväl fiske som skogsbruk saknar ekonomisk betydelse i Jordanien.

Industri

Den jordanska industrin bidrog i början av 2000-talet med närmare en tredjedel av landets bruttonationalprodukt (BNP). Industriutvecklingen har dock hämmats av en liten hemmamarknad och politisk oro i regionen.

De största intäkterna från industrin kommer av fosfatutvinning, cementproduktion och oljeraffinering (se Naturtillgångar och energi). Andra viktiga industriprodukter är konstgödsel och läkemedel. Det jordanska saltbolaget är en av de största saltproducenterna i Mellanöstern. Det finns också lättare industrier som framställer livsmedel, kläder och konsumtionsvaror.

Fabrikerna är i huvudsak koncentrerade till städerna Amman och Zarqa. I Zarqa finns ett stort oljeraffinaderi och i Akaba ligger en konstgödselabrik. Regeringen har erbjudit skattelättnader för de företag som vill etablera sig utanför Amman-Zarqa-området.

Det finns flera frihandelszoner i landet, bland annat i Akaba, Zarqa och Ramtha. 2001 blev hela Akabaregionen en särskild ekonomisk zon med skattelättnader för utländska investerare. Efter fredsavtalet med Israel 1994 skapades speciella industrizoner, så kallade Qualified Industrial Zones (QIZ), efter uppmantran från USA. Varor som tillverkas i dessa zoner, bland annat kläder, och som innehåller vissa delar från Israel får i utbyte exporteras tullfritt till den amerikanska marknaden. Zonernas betydelse har minskat för Jordanien, dels på grund av frihandelsavtalet med USA (se Utrikeshandel), dels därför att de flesta av det hundratal företag som finns i QIZ är utländska - ofta kinesiska - som främst anställt utlänningar till mycket låga löner. Av den totala arbetskraften på 54 000 personer 2006 var bara 18 000 jordanier. Dessutom hade konkurrensen ökat från liknande zoner som satts upp i Egypten.

Staten har traditionellt spelat en stor roll inom industrisektorn, något som regeringen numera försöker

ändra på genom privatiseringar (se Ekonomi).

Utrikeshandel

Varuexport (2006)	5 175 miljoner dollar
Varuexport (2005)	4 300 miljoner dollar
Varuexport (2004)	3 920 miljoner dollar
Varuimport (2006)	11 447 miljoner dollar
Varuimport (2005)	10 500 miljoner dollar
Varuimport (2004)	8 100 miljoner dollar
Handelsbalans (2005)	-6 200 miljoner dollar
Bytesbalans (2006)	-1 909 miljoner US dollar
Exporttillväxt (2006)	6,7 %
Varuhandelns andel av BNP (2005)	116,5 %
Viktigaste exportvaror	fosfat, pottaska, konstgödsel, kläder, läkemedel
Största handelspartners	USA, Irak, Indien, Saudiarabien, Israel, Tyskland, Kina, Frankrike

skillnaden mellan ett lands export och import av varor; om det råder överskott i handelsbalansen är exporten större än importen. Om det däremot råder underskott är importen större än exporten

Jordanien dras med underskott i handelsbalansen (d v s importen överstiger exporten). Underskottet beror på en stor olje- och livsmedelsimport samt på en liten industriproduktion och dålig tillgång på egna råvaror. Obalansen vägs delvis upp av utländskt bistånd, inkomster från turism och av pengar som jordanska gästarbetare i utlandet skickar hem.

Jordanien är i färd med att reformera sin ekonomi för att mer effektivt kunna delta i den internationella handeln. Vissa framsteg har gjorts i den processen, men förändringsarbetet går långsamt.

Landets viktigaste exportvaror är textilier, fosfat, pottaska, konstgödsel och läkemedel. De största mottagarländerna för jordansk export är USA, Irak, Indien och Saudiarabien. De viktigaste importvarorna är industrivaror, transportutrustning, olja och livsmedel. Importen kommer framför allt från USA, Tyskland, Kina och Saudiarabien.

År 1999 ingick EU och Jordanien ett så kallat partnerskapsavtal, som innebär att tullar på de flesta varor och tjänster gradvis ska avskaffas till 2010. Ett frihandelsavtal med USA trädde i kraft 2001. Det innebär att tullar på de flesta varor och tjänster ska avskaffas före 2011. EU-avtalet har haft liten effekt på handeln, medan avtalet med USA har lett till kraftigt ökad handel: 2006 var handeln mellan länderna sex gånger så stor som 2001. Bara under 2003 ökade handeln med USA med omkring 40 procent, dels som en effekt av USAs angrepp på Irak, dels till följd av höga oljepriser.

Jordanien har också ingått bilaterala handelsavtal med flera arabländer, bland andra Kuwait och Saudiarabien. 2000 blev Jordanien medlem i Världshandelsorganisationen WTO.

Arbetsmarknad

Arbetslöshet (2007)	Uppgift saknas
Andel kvinnor av arbetsstyrkan (2006)	25,4 %
Andel män av arbetsstyrkan (2006)	74,6 %

En förhållandevis liten andel av befolkningen arbetar med jordbruk och industri, medan ungefär hälften av arbetskraften är sysselsatt inom tjänstesektorn. Många jordanier arbetar utomlands, främst i andra länder i Mellanöstern. I samband med Kuwaitkriget 1990–1991 tvingades många jordanska utlandsarbetare återvända hem. Arbetslösheten steg då snabbt till 30 procent.

Några år in på 2000-talet låg arbetslösheten officiellt på omkring 14 procent, men denna siffra är omdiskuterad. I verkligheten bedöms närmare en tredjedel av arbetskraften sakna jobb. Nästan nio av tio anställda jordanier är män. Förutom den inhemska arbetskraften finns hundratusentals utländska gästarbetare, varav många kommer från Irak.

Offentliganställda har inte rätt att organisera sig fackligt, men det finns ett stort antal fackliga organisationer inom det privata näringslivet. Dessa har dock ganska få medlemmar. De flesta tillhör Jordan Federation of Trade Unions (JFTU), som har starka band till den kungatrogna regeringen. Det finns också ett antal oberoende fackförbund som agerar relativt självständigt från makthavarna.

Sociala förhållanden

Andel av befolkningen som lever på mindre än två dollar per dag	7,4 % ¹
Spädbarnsdödlighet (2006)	2,1 %

Andel 10-14-åringar som arbetar (2003)	0 %
Andel män som är HIV-smittade (2005)	Uppgift saknas
Andel kvinnor som är HIV-smittade (2005)	Uppgift saknas
Offentliga utgifter för hälsovård (2003)	4,2 % av BNP
Utgifter för hälsovård per person (2003)	177 US dollar
Antal läkare per tusen invånare (2004)	2
Andel kvinnor i parlamentet (2007)	6 %

1) år 1997

Starka familjeband fungerar ofta som sociala skyddsnät i Jordanien, som saknar ett heltäckande socialförsäkringssystem. Alla statliga arbetsgivare och privata företag med fler än fem anställda måste dock avsätta 13 procent av de anställdas löner till en fond för bland annat viss sjuk- och arbetslöshetsersättning. En nationell hjälpfond finns också för bidrag till särskilt utsatta grupper, till exempel fattiga. Enligt landets officiella statistik levde var sjunde invånare i fattigdom några år in på 2000-talet.

I regional jämförelse har Jordanien en bra sjukvård. Det finns ett statligt landsomfattande sjukvårdssystem med över tusen allmänna sjukhus och vårdcentraler. Därutöver finns ett armésjukhus, ett universitetssjukhus och ett antal privata sjukhus. På de statliga sjukhusen är vården avgiftsfri. I huvudstaden Amman finns vård av världsklass, men det är svårt att få läkare att arbeta på landsbygden.

Kvinnorna är dåligt representerade både i politiken och på arbetsmarknaden. Deras villkor har dock uppmärksammats alltmer sedan början av 1990-talet. 2001 fick kvinnor rätt till skilsmässa och lägsta ålder för äktenskap höjdes till 18 år. Men trots starkt stöd från kungafamiljen avvisade parlamentet 1999 och 2000 ett regeringsförslag om att ta bort så kallade hedersmotiv som förmildrande omständigheter vid mord. Motståndarna i parlamentet hävdade att en sådan lag skulle uppmuntra till otrohet och urholka jordaniernas moral.

Kommunikationer

Regeringen i Amman satsar på att göra Jordanien till ett centrum för service och kommunikationer i Mellanöstern. Stora vägar sammanbinder landets största städer. Huvuddelen av vägarna är asfalterade.

Järnvägsnätet inskränker sig dock i stort sett till en smalspårig linje från Syriens huvudstad Damaskus via Amman och staden Ma'an till Medina i Saudiarabien. Järnvägen används främst för godstrafik.

Större delen av Jordaniens export skeppas ut via Akaba, som är Jordaniens enda hamn.

Det tidigare helstatliga flygbolaget Royal Jordanian Airlines privatiserades delvis i början av 2000-talet. Det privata flygbolaget Jordan Aviation erbjuder charterresor till turistorter vid Röda havet.

Turism

Antal besökare per år (2005)	2 987 000
Turistinkomster (2005)	1 759 miljoner US dollar
Turistinkomsternas andel av exporten (2005)	26,7 %

Jordanien har stora möjligheter att locka den kulturellt intresserade turisten. Den nabateiska klippstaden Petra och Jarash med sina romerska ruiner hör till landets stora turistattraktioner. I Jordanien finns lämningar från biblisk tid, från romarriket och från korstågstiden, bland annat riddarborgarna Karak och Shobak. Även badstränder och goda dykmöjligheter vid Akabaviken lockar turister, liksom vacker natur.

Turistnäringen är dock känslig för de politiska konflikterna i närområdet. Efter Kuwaitkrisen 1990–1991 minskade antalet turister från länderna kring Persiska viken kraftigt för att sedan öka igen. Trenden vände åter nedåt när det andra palestinska upproret utbröt 2000 och terrordåden inträffade i USA 2001. Turistströmmen ökade däremot efter Irakkriget 2003: antalet turistbesök på de stora resmålen tilltog 2004 och 2005.